

ЗРИТЕЛНА ПЕРЦЕПЦИЯ НА БИНОКУЛЯРНО ПРЕДСТАВЕНИ КОНФЛИКТНИ СТИМУЛИ В РАЗВИТИЕ

Йорданка Лалова*, Величка Стойкова, Лили Пирова

Целта на настоящата работа е проучване на глобално-аналитичната стратегия при бинокулярно тахистоскопично представяне на невербални конфликтни стимули при здрави деца от начална училищна възраст. Изследвани са 88 деца от две възрастови групи с тест за зрителна перцепция на невербални конфликтни стимули (триъгълник, кръг и квадрат). Статистическата обработка е извършена с многофакторни дисперсионни анализи ANOVA. Резултатите показват, че малката група (1-ви клас) дискриминира голямата фигура (цялото) значимо по-лесно в сравнение с дискриминацията на съставните ѝ елементи. С възрастта се загубва това глобално предимство по отношение на зрително представени невербални конфликтни стимули, но се увеличава бързината за отговор. Полови различия се наблюдават и при двете групи деца.

Човешкият мозък непрекъснато е бил обект на изследвания, свързани с организацията на нервните процеси при получаването, преработката и съхраняването на информация. Все още много от въпросите нямат отговор и продължават да бъдат предмет на дискусии. Нееднаквите възможности и различна организация на лявата и дясната хемисфера на мозъка се потвърждава от множество експериментални данни. Една от важните дихотомии за изследване функционалната асиметрия на мозъчните хемисфери е глобално-аналитичната. Данни за нея се получават, като се проучват перцептивните възможности на различни контингенти изследвани лица по отношение на конфликтни стимули в различни модалности. Зрителната модалност е най-мощният източник за получаване на информация (около

* Н.с. I ст. д-р Йорданка Лалова, д-р по психология – Лаборатория по психофизиология и невропсихология – Институт по психология при БАН.
Адрес за контакти: j_lalova@doctor.bg

70–80 %) от заобикалящата го среда. Бинокулярната зрителна система у човека е фундаментална характеристика, която дава обединен перцептивен образ. Този множествен образ предоставя важни невробиологични и психофизични данни. Това е предпочитан начин за изследване на зрителната перцепция от много съвременни автори (Medina, J. M. 2004). В съответствие с когнитивно-информационния подход, лежащ в основата на трикомпонентния модел на паметта, преработката от познавателната система на постъпващата отвън информация преминава през три относително добре обособени паметови подсистеми – сензорен регистър, краткосрочна и дългосрочна памет. Сензорният регистър се характеризира с това, че притежава голям обем. Информацията в него не се кодира и се задържа за около 500 милисекунди в иконичната памет (Пенчева, С. М., Герганов, Е., Панов, И. 1996).

Често използвана в психологията е експерименталната постановка „еднакви/различни“. Способността да бъде разпознат вторият член от стимулната двойка като еднакъв или различен от първия, независимо дали се оценяват перцептивните характеристики на стимулите или се изисква назоваването им, се изследва при здрави лица (Ballesteros, 1994) и при болни с огнищни мозъчни нарушения (Bruder et al., 1995). Отчита се реакционното време или вида отговор. При експерименталната постановка „еднакви/различни“ реакционното време зависи от сложността на стимулите и формулировката на задачата. Изследваните лица оценяват два стимула като еднакви по-бързо, отколкото преценяват два нееднакви стимула като различни. Предполага се, че причината е в различния начин на обработка на информация при възприемане на еднаквите и различните двойки. Има доказателства, че оценката за еднаквост се взема в резултат на процес на съпоставяне по принципа на шаблоните, изискваща паралелна обработка на множество стимулни измерения. Оценката за различие включва освен по-горе описания процес и допълнителна обработка на индивидуалните стимулни признаци (Eviatar et al., 1994; Йорданова, М., Богданова, Е. 1997).

За човека от голямо значение е времето от подаване на даден стимул до получаване на определена реакция, което носи наименованието *време за реакция*. При условия на насочено внимание времето на реакция при сетивни стимули е от порядъка на 120 до 180 ms (най-кратко е при слухови стимули). Върху времето на реакция влияние оказва състоянието на бод-рост и насоченост на вниманието.

В последните години вниманието се фокусира върху йерархичната рамка на зрителния модел. Широко разпространено е схващането, че зрителната информация поначало е кодирана в дискретно локализиращи филтри, които са чувствителни на ориентация, пространство и честота. Ясно е, че при по-комплексни фигури даването на отговор изисква комбиниране на няколко от тези филтри. Резултатите от множество експерименти показват, че хората са подчертано чувствителни при определяне на отклоненията от перфектната асиметрия при кръг и квадрат (Loffler, G. et al., 2003).

Редица изследователи стигат до заключението, че перцептивното преработване преминава от глобално структурирания към по-финия анализ.